De Dobbeleer in de 16de eeuwse poortersboeken van Brussel en Antwerpen

Wanneer men in de Middeleeuwen en de daarop volgende Nieuwe Tijd, zich ging vestigen in een stad zoals Brussel of Antwerpen en een ambacht wou beoefenen, diende men het beschermde statuut van poorter aan te vragen. Burgers die al afstamden van een poortersfamilie of huwden met een poortersdochter stonden niet in de lijsten daar zij al automatisch poorter waren.

Poorters kregen allerlei voorrechten: vrijstelling van bepaalde belastingen, het mogen uitoefenen van een ambt, het genieten van bepaalde bescherming.[1]

In de Antwerpse poortersboeken vinden we zo direct een aantal naamgenoten:

- Daniel Dobbler wordt op 2.4.1563 poorter. Hij komt van Brussel, is schrijnwerker van beroep en wordt zoon van Zeger genoemd.[2]
- Aart De Dobbeleere, wordt poorter op 1.7.1542. Zijn beroep is 'vettewarier', een soort handelaar in oliën.
- Jan Dobbeleer fs Hendrik, is poorter vanaf 16.5.1561. Hij wordt stallinghouder genoemd en komt ook uit Brussel.
- Tenslotte is er nog Henricus, zoon van Zeger, poorter sinds 5.12.1567, ook van Brussel afkomstig en schrijnwerker van beroep.[3]

Opvallend is dus dat kort na elkaar naamgenoten uit Brussel komen. Enkel Aart De Dobbeleere komt al een 20-tal jaar eerder. Zijn herkomst is ook niet meegedeeld. Houden we rekening met een leeftijd van minimaal ongeveer 25 jaar en van ongeveer maximaal 75 jaar bij overlijden dan komen we uit op onderstaande genealogische schema's. We vullen dit verder aan met de oudste gegevens uit de Antwerpse parochieregisters. We veronderstellen ook dat Daniel en Henricus broers waren. Hun vader Zeger moet wellicht gezocht worden in Brussel, hij is zelf immers te Antwerpen niet als poorter vermeld. Ook de vader van Joannes, Henricus De Dobbeleer, moeten we dan in Brussel zoeken.

[1] J. Roelstraete, Handleiding voor genealogisch onderzoek in Vlaanderen, p. 335-341. Poorters waren ook vrijgesteld van het beste hoofd en van de 'issuwe' of de belasting die werd geheven als er een vreemdeling huizen en erven in de stad verkocht.

[2] https://felixarchief.antwerpen.be, zoeken bij Genealogie, Secundaire bronnen Ancien Régime, Poorters 1533-1795. We hebben ons enkel op de 16de eeuw gefocused. Er worden nog andere naamgenoten genoemd, o.a. een Lieven uit Gent. De oudste boeken dateren van de 14de-15de eeuw.

[3] Deze informatie uit de poortersboeken komt van Wim en Dirk Dobbeleers. Er wordt verwezen naar boek V-148. In het Felixarchief vinden we hem niet terug bij de zoektermen dobbeleer-dobbeler-dobbelere.

Zeger, °voor 1518, +voor ten laatste 1593, met twee zonen:

- Daniel, °voor 1538, +voor ten laatste 1613, huwt voor 1563 met Catharina NN[4], met kinderen: Abraham °24.4.1563[5], Arnoldus ° 18.7.1564, David, °6.7.1573 (p= … vanderheyden, m=magriet …), Catharina, °18.7.1577 (p=onleesbaar, m=catharina van overbeeck)
- Henricus, °voor 1542, +voor ten laatste 1617, huwt ca 1569 Heylwich Wierix (+ca 1577, weduwe van Joannes Goossens, van wie vier kinderen)[6]

Arnoldus, °voor 1517, +voor ten laatste 1592

Genealogisch schema

Gezien de data, het poorterschap, de verwijzing naar Brussel –uitgezonderd voor Arnoldus- en de mogelijke verwantschappen, komen we tot een volgende eerste samenvatting:

NN De Dobbeleer, °voor 1498, van wie drie zonen:

- Zeger, °voor 1518, met zonen Daniel, poorter, °voor 1538, en Henricus, poorter, °voor 1542
- Henricus, °voor 1516, met zoon Joannes, poorter, °voor 1536
- Arnoldus, poorter, °voor 1517, van wie Zeger, °voor 1548 en Catharina, °voor 1549

Een zekere Henrich de Dobbeler is 'scrijnmaker' te Brussel en wordt genoemd in een Antwerps schepenregister (1508).[7] Wellicht is dit de al eerder genoemde (groot)vader van Joannes, dus wordt dit Henricus, °voor 1483, +ten laatste voor 1558. We vonden te Brussel ook al een eerdere vermelding van een Hendrick de Dobbeleere (akte 9.7.1500), ook als kerkmeester (22.1.1528).[8]

In een proces van 1577 wordt nog een D. Dobbeleers genoemd als verweerder tegen L. Janssens, aanlegger.[9]

In de Antwerpse parochieregisters vinden we tenslotte nog:

Zeger De Dobbeleer, °voor 1548, +ten laatste voor 1623,

- huwde voor 1568 met Anna NN, waarvan: Jacobus, °13.7.1568[10] (adriaen heyens, heycken wiericx), Arnoldus, °27.8.1570 (jan van bo…, anna …), Guillelmus, °12.2.1573 (guiliam …, … van kercke).
- huwde een tweede maal met Gertrudis Facxs? te Antwerpen, Sint-Joris 6.11.1575 (getuigen … Facxs en Joannes De Dobbeleer) met als kinderen: Catharina, °7.6.1576 (valentijn

[4] In de parochieregisters wordt de familienaam van de moeder niet vermeld. We lezen Lyntken, mogelijk ook Lysken (in 1577: cathelijne). Bij de oudste dopen zijn ook geen doopheffers vermeld.
[5] Parochie Onze-Lieve-Vrouw.
[6] Informatie Wim en Dirk Dobbeleers, Merksem. 'Henricus et Heylwich hypothèquent une maison rue Sainte Antoine, 1577: Heylwich Wiericx sterfhuys'. Dit echtpaar zit in het namenbestand van De Dobbel-Beker.
[7] *Gemachtigde Lijsbetten Maes Gielis dochter wijlen Gielise Maes tymmerman op goede te Watervoort bij Herentals,* uit Felixarchief, namenindex schepenregister. We hebben ons enkel op namen uit de 16de eeuw gefocused. In andere periodes lijken ook naamgenoten voor te komen.
[88] De Dobbel-Beker, 1974, p. 60, Sint-Gaugericuskerk (=parochie Sint-Goriks).
[9] Felixarchief, zoekfunctie bij Processen.
[10] Parochie Onze-Lieve-Vrouw. De moeder uit het eerste huwelijk heet anna, ook janneken. Bij het tweede huwelijk is de moeder truyken genoemd.

vanderdillen[11], lynken facxs), Elisabeth, °15.7.1577 (hans embrechts, neelken de hont), Catharina, °6.12.1579 (jeronimo claes, margriet sanders[12])

- huwde een derde maal met Sara van den Steene, van wie: Andreas, °8.2.1585

Deze Zeger is niet in de poorterslijsten vermeld, dus vermoedelijk was zijn vader al poorter. De hier al genoemde Arnoldus komt dan in aanmerking. De getuige bij zijn huwelijk in 1575 is mogelijk dan zijn neef Joannes De Dobbeleer.

Kort nadat de verschillende Antwerpse De Dobbeleer's er een gezin stichten, breekt een moeilijke periode aan waarbij er een calvinistisch stadsbestuur komt. In 1585 zullen de Spanjaarden de definitieve val van Antwerpen bewerkstelligen. Meer dan de helft van de bevolking zal de stad uitvluchten. Wat er van de Antwerpse De Dobbeleer's is gekomen, is ons onbekend. Zijn zij ook weggetrokken uit Antwerpen?[13] Hun herkomst kennen we in elk geval wel: Brussel.

Uit de bewerking van de Brusselse poortersboeken[14], vinden we voor de 16de eeuw, vanaf 1512 verschillende naamgenoten terug. Direct opvallende namen zijn:

- Henrick, fs nat (=natuurlijke zoon) Henrix, 1528
- Henrick, fs nat. Gielys, 1518-1519
- Zeger, fs nat. +Gielys, 1527-1528

Twee keer een Henricus en een Zeger die op een tijdspanne van 10 jaar poorter worden van Brussel:

-Gillis, °voor 1478, +voor 1527, met zonen:

- Zeger, nat., poorter, °voor 1507
- Henricus, nat., poorter, °voor 1498

-Henricus, °voor 1478, met zoon: Henricus, nat., poorter, °voor 1498

Gezien de data, het aanvragen van het poorterschap, de namen, veronderstellen we ook dat Gillis en Henricus, beiden °voor 1478, broers zijn en zelf geen poorter, dus met een herkomst buiten Brussel. Eerder hadden we al twee broers Zeger (°voor 1518) en Henricus (°voor 1516) vermeld, die met hun gezin in Brussel moeten gewoond hebben. Dit moet betekenen dat hun geboortedatum kan aangepast worden naar deze uit bovenstaand schema. Ook dat de eerdere onbekende (NN) vader van de broers Zeger, Henricus en Arnoldus (poorter in Antwerpen) dus Gillis De Dobbeleer moet zijn (°voor 1478). Diens broer Henricus (ook ° voor 1478) is dan wellicht de al eerder vermelde schrijnwerker van 1508!

De Gillis, natuurlijke zoon (vader niet vermeld),die poorter van Brussel werd in 1512-1513 kan niet stamvader Gillis in bovenstaand schema zijn, want dan hadden zijn zonen Zeger en Henricus het

[11] Valentijn Vanderdillen huwt te Antwerpen 1.10.1569 (leemte in parochieregisters) met Catharina De Dobbeleer, mogelijk dus een zuster van Zeger (°voor 1548).
[12] Margriet Sanders is mogelijk ook de naam van de doopmeter in 1573 bij een kind van Daniel. De geheime doop 1585 (info Wim en Dirk Dobbeleers) hebben we niet kunnen terug vinden. Heylken Wierix is de vrouw van Henricus De Dobbeleer, mogelijk een neef van Zeger.
[13] Er worden in de parochieregisters geen naamgenoten meer vermeld, tot ongeveer de periode vanaf 1630 aanbreekt.
[14] J. Caluwaerts, Poortersboeken van Brussel, drie delen. Er worden nog namen genoemd voor de 16de eeuw.

poorterschap niet hoeven aan te vragen. Wellicht is hij zelf ook een zoon van stamvader Gillis of van zijn broer Henricus.

Wanneer we alles samenvatten, dan komen we tot volgend genealogisch schema met een nieuwe onbekende stamvader NN met twee zonen:

1.Gillis, °voor 1478, +voor 1527, met drie zonen:

- Arnoldus, °voor 1527, poorter Antwerpen, twee kinderen: Zeger en Catharina
- Zeger, nat., °voor 1507, poorter Brussel, twee kinderen Daniel, °voor 1538 en Henricus, °voor 1542, poorters Antwerpen
- Henricus, nat., °voor 1498, poorter Antwerpen, met zoon Joannes, °voor 1536, poorter Antwerpen
- Mogelijk zijn Gillis, nat., °voor 1492, poorter Brussel en Paschasius, °voor 1496, poorter Brussel ook zonen van Gillis, °voor 1478 of van zijn broer Henricus, schrijnwerker.

2.Henricus, °voor 1478, schrijnwerker met zoon Henricus, nat., °voor 1498, poorter Brussel, wellicht kerkmeester Brussel 1528 en kleinzoon Joannes, °voor 1536, kerkmeester Brussel.

De enige opvallende vroege poortersnaam is deze van *Pasquier* De Dobbeleer (1516-1517). Hij wordt poorter in nagenoeg dezelfde vroege periode van de 16de eeuw zodat we mogen veronderstellen dat hij ook verwant is aan bovenstaand schema. Bij hem wordt wel geen vermelding als natuurlijke zoon genoteerd. Deze Paschasius komt in aanmerking als (groot)vader van de gelijknamige Paschasius, stamvader van tak 22/52.[15] De zonen van de Brusselse Paschasius zijn dan wellicht na de onrustige periode rond 1585 uit Brussel weggetrokken en hebben een nieuw gezin elders gesticht, in dit geval het Pajottenland.

Henricus De Dobbeleer (°voor 1498) wordt kerkmeester genoemd van de Brusselse Sint-Gaugericuskerk, dat is de kerk van de Sint-Goriksparochie. Wellicht is de Jan De Dobbelere die op 1.1.1561 er genoemd wordt als kerkmeester dan zijn zoon.[16] We kunnen alsnog geen verbanden hier leggen met de doopgegevens uit de Brusselse parochieregisters voor 1600.[17]

De oudste terug gevonden Brusselse gegevens[18] zijn:

- Een Jan de Dobbelere wordt in 1408 genoemd als knaap van Peters van de Almbome wanneer hij lid wordt van het *steenbickeleren* ambacht.
- Gillys De Dobbelere wordt op 1.1.1417 genoemd als gezworene van het Groot Ambacht van de wolwevers.

Mogelijk zijn zij verwant aan Gillis (°voor 1478) en zijn broer Henricus in bovenstaand schema.

Wanneer men vergelijkt met de oudste generaties van tak 44/46/54 van DeDobbel-Beker dan dienen enkele correcties uitgevoerd te worden. De derde zoon van Dierick (generatie VI) is deze met twee zonen Quintinus en Petrus. De 15de eeuwse steenhouwer Jan en wolwever Gielis[19] zijn als generaties

---

[15] www.dobbel-beker.be, bij een zoon van Paschasius van tak 22/52 komt terug de voornaam Gillis voor.
[16] Website Algemeen Rijksarchief, Zoeken naar personen, Project: wie is wie in laatmiddeleeuws Brussel. We hebben enkel gezocht naar Dobbeleer, Dobbeler, Dobbelere, voor de 16de eeuw. Jan de Dobbelere wordt nog eens genoemd op 24.6.1561 (rekening van de renten bepand op het slot van Proyen).
[17] De vroegste doopregisters starten 1565 (Sint-Goedele en Sint-Michiel). Voor de Sint-Goriksparochie starten deze 1589. In tegenstelling tot Antwerpen zijn er hier bv. wel dopen in de periode 1589-1599.
[18] Website Algemeen Rijksarchief, Zoeken naar personen.
[19] Gillis wordt bij De Dobbel-Beker ook als gezworene genoemd tussen 1438 en 1443.

III en IV genoemd. Mogelijk moet er in generatie V nog een zoon zijn geweest (=NN in bovenstaand schema, en dus de broer van Dierick, °ca 1455). Zowel Dierick als zijn onbekende broer hadden dan een zoon Henricus. In deze nieuwe zijtak vallen de telkens weerkerende namen Gillis-Henricus-Zeger op.[20]

Marc Van Stappen, www.stap-brug.be, 2023

[20] Wat hierbij nog onduidelijk is waarom generaties III en IV als ambachtslui in Brussel genoemd worden en dus al poorter zouden zijn. De generaties V en VI zouden dan als poorterszoon eveneens al stadsrechten hebben. Waarom er dan bij generatie VII terug een nieuwe poorter van Brussel genoemd wordt is verwarrend. Mogelijk heeft dit te maken met een tijdelijke verhuis uit Brussel, Zie ook: Migraties heen en weer tussen Brussel en het Pajottenland, www.stap-brug.be.